

Forn de calç d'Entreforcs

Talamanca

Ubicació

Comarca: Bages
Lloc/Adreça: Zona coneguda com a Entreforcs, 08279 Talamanca
Emplaçament Carretera B124 Talamanca-St Llorenç Savall, passat el 2n pont agafem caminet esquerra cap a la riera

Coordenades:

Latitud: 41.72174
Longitud: 1.99636
UTM Est (X): 416519
UTM Nord (Y): 4619369

Classificació

Número de fitxa 08277-167
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Edifici
Estil / època: Contemporani
Segle XIX-XX
Estat de conservació Regular
Notes de conservació: Hi ha crescut molta vegetació, podent malmetre l'estructura. Convindria neteja i consolidació del parament del forn.
Protecció Inexistent
Accés Fàcil
Ús actual: Sense ús
Titularitat Privada
Titular: Ref. cad.: 008A00005
Fitxes associades:
[Riera de Talamanca](#)
Autoria de la fitxa Quim Serdà Manau
Data de registre de la fitxa: dl., 15/10/2007 - 02:00

Descripció

Forn de calç de planta circular, amb un diàmetre de 260 cm. Està excavat al terreny natural, de composició argilosa, tot aprofitant el vessant de la muntanya. Al costat de migdia trobem l'únic parament exterior del forn. És fet de pedra seca, d'uns 300 cm d'alt i avui, parcialment enderrocat. Aquí hi veiem l'entrada a la cambra de combustió o fogaina, que està plena de blocs de pedra que hi han caigut a l'interior obstaculitzant-ne l'accés. Pel que fa al parament interior, trobem a la part superior del pou uns carreus a tot el perímetre, mentre que per sota d'aquests veiem la típica crosta d'entre 5 i 15 cm de gruix resultant de l'argila cuita en els diferents processos de cocció de les pedres. Amb el temps, a l'interior del pou hi ha crescut vegetació i s'hi han acumulat sediments, fet per el que no és possible veure el relleixó. Cal indicar que la ubicació del forn just al costat de la riera de Talamanca no és casual, doncs aquests forns es solien construir propers a llocs on fos fàcil proveir-se de les matèries primeres requerides (pedra calcària en aquest cas) i on es disposés d'un punt d'aigua, un element molt necessari. La tipologia d'aquest forn doncs, respondria al sistema de forns de campanya, una construcció en pou que resulta d'anar apilant pedres de calç al voltant d'un petit pou fins a formar una cúpula, al mig de la qual es deixava un espai buit on es feia la combustió i per on sortia el fum i es transmetia l'escalfor necessària per a la calcinació d'aquestes pedres. Aquest tipus de construcció estava encaixat en un marge i tenia a la part inferior una petita cambra de combustió, la fogaina. Per damunt, i envoltant-la, es disposava una mena de banc pla que s'anomena relleixó, i que servia de base per muntar la volta de pedres de calç a calcinar. Aquest procés de calcinació podia durar entre 7 i 11 dies, mantenint en tot moment la flama. Els calcianires, els forners especialistes en el procés, sabien quan la calcinació arribava al final per detalls com per exemple, el color del fum. Llavors, es procedia a desmuntar la volta de les mateixes pedres de calç i es retiraven per fer-ne les tasques d'hidratació o de polvorització. CABALLÉ, OLIVARES (2003: 486)

Observacions:

El forn es localitza dins dels límits del Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac.

Història

La calcinació es un procés conegut des d'època antiga que permet obtenir pols de calç a partir de pedres calcàries, en un procés en el qual aquestes pedres, escalfades fins a una temperatura de 800 a 1000 graus, perden anhídrid carbònic i es genera òxid de calci, component essencial de la calç viva. El procés es completa amb l'apagada de la calç viva, quan s'afegeix aigua i la hidratació provoca el trencament de les pedres calcinades, que es converteixen en pols de calç. Un cop assolit aquest material, ja era adequat per a la preparació de morter. Els forns utilitzats per a la fabricació i obtenció de calç, guix i materials de construcció (obra constructiva) derivats de la transformació de l'argila, estan molt vinculats als processos i tècniques constructius desenvolupats al llarg de la història. Cal remuntar-se a èpoques antigues per cercar els primers exemples coneguts i ben documentats d'aquest tipus d'estructures de combustió, anomenats genèricament forns. En el cas de la calç, ja se'n coneix l'aplicació per a la construcció des del segle III aC, per bé que fou en època romana quan s'emprà amb més profusió i quan adquirí un paper cabdal com a lligam de materials. L'estudi arqueològic d'aquestes estructures de combustió ha d'anar vinculada a la mateixa dinàmica de la seva producció i al seu entorn immediat, puix que la majoria de forns s'ubicaven tot seguint uns objectius molt determinats, i calia triar molt bé el lloc on s'havia de construir el forn: facilitat de proveir-se de les primeres matèries, disposició d'un punt d'aigua, transport fàcil del producte resultant... No es tracta mai d'estructures aïllades, sinó que formen part d'un sistema productiu més ampli i elaborat, ja sigui producció d'obra, calç o guix. Cal dir que el seu estudi des d'un punt de vista arqueològic és força nou. Els darrers anys s'ha incrementat la documentació de forns d'època moderna i contemporània, fet per el que

han anat adquirint progressivament un caràcter de ple jaciment arqueològic, ben diferent del que succeïa anys enrera. La documentació d'aquests forns ens aporta una informació molt interessant sobre el món agrícola i preindustrial entre els segles XVII-XIX, i també en ple segle XX, ja que el treball en aquests forns era bàsic per a la construcció de cases i habitatges. Val a dir que en la major part de les masies i cases senyoriales del segle XIX i inicis del XX, en una època determinada a Catalunya de la industrialització, hi trobem peces d'obra fabricades en aquests forns que s'utilitzaren, lligades amb calç, per a la construcció. Anys enrera, el funcionament d'aquests forns generava tot un procés productiu que donava feina a molta gent, des dels que anaven a buscar feixos de llenya i els arbres al bosc amb els muls, fins als que anaven a buscar l'argila o els que carregaven el forn a l'hora de coure o també els mateixos forners, que tenien al seu càrrec el bon funcionament de tot el procés. Des d'un punt de vista arqueològic cal dir que un dels aspectes del qual hi ha més mancança en el moment d'excavar un d'aquests forns i fer-ne la interpretació és un fòssil director que l'ubiqui cronològicament. També és difícil escatir la seva cronologia inicial a partir de la documentació escrita, ja que solen ser edificacions de poca importància que no deixen cap referència escrita. En tot cas, podem intuir la data aproximada de construcció del forn per la casa o cases a les quals proveïren de material constructiu. CABALLÉ, OLIVARES (2003: 486)

Bibliografia

CABALLÉ, Gemma; OLIVARES, David (2003). "Forns per a la producció de materials de construcció en època moderna. La fabricació de maons, teules, calç i guix en un entorn pre-industrial" a II Congrés d'arqueologia medieval i moderna a Catalunya, Actes Volum 1. ACRAM, Barcelona.

